

Dierenwelzijn, vooruit denken en doén

Door meer transparantie en samenwerking

In de bossen van Baarn vond donderdag 14 oktober de derde conferentie Gemeentelijk Dierenwelzijnsbeleid plaats. Deze keer met als centraal thema: 'Ruimte voor dierenwelzijn'. Het lectoraat Welzijn van Dieren, de Dierenbescherming en het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie organiseren deze jaarlijks conferentie voor alle gemeenten in Nederland. Het belangrijkste doel van deze dag is: kennis over dierenwelzijn vergroten, ervaringen uitwisselen en expertise delen.

Bijzondere gasten

Terwijl de natuur ontwaakte druppelden rond half negen de eerste deelnemers Kasteel Groeneveld binnen. Ruim 80 gemeenten uit

De eerste deelnemers komen het kasteel binnen.

heel Nederland verzamelden zich in het groene hart van Baarn. Ook de VNG was dit jaar, voor het eerst, van de partij. Dagvoorzitter Rob Trip loodste de deelnemers door een vol en afwisselend programma waarbij de thema's als stalbranden,

communiceren met de burger, agressieve honden en overlastgevende dieren aan bod kwamen.

Geruisloos ging de conferentie zeker niet voorbij. Bij de opening van de conferentie was er behoorlijk wat media-aandacht voor de overhandiging van het onderzoeksrapport 'Brand in veestallen', aan Alida Oppers van de

Studenten Madelaine Looije en Michelle Smit bieden het rapport 'Brand in veestallen' aan Alida Oppers (ELI) aan.

directie Voedsel, Dier en Consument van het ministerie van ELI.

Stalbranden

'Je ziet ze niet, maar ze zijn er wel', met deze uitspraak legde Frank Dales, directeur van de Dierenbescherming' direct de vinger op de zere plek. De afgelopen vijf jaar (2005-2009) kwamen 737.080 dieren om bij 763 stalbranden, hierbij lijkt er een toename te zijn. Dit blijkt uit het onderzoek Brand in veestallen, dat op initiatief van de Dierenbescherming en LTO Nederland door de Diermanagement studenten Madelaine Looije en Michelle Smit voor het lectoraat Welzijn van Dieren en het lectoraat Brandpreventie uitgevoerd is.

Gekeken is naar de omvang, ernst, preventie en bestrijding van de branden. Hoewel de oorzaak van stalbranden in 30% van de gevallen niet te achterhalen is, zijn de voornaamste bekende oorzaken: kortsluiting in installaties, werkzaamheden in de stal en oververhitting/zelfontbranding van apparaten.

Daarnaast is het effect van stalbranden op het welzijn van een dier niet gering. Dieren die niet levend verbranden, kampen vaak met brandwonden, trauma's en longschade. Velen moeten na enkele zeer pijnlijke uren alsnog geëuthanaseerd worden.

Zowel uit het rapport als uit de workshop kwam naar voren dat de mogelijke winst vooral bij een preventief beleid ligt. Ondanks dat gemeenten vrij zijn om een eigen invulling te geven aan brandveiligheid van stallen, mits aan de wettelijke eisen voldaan, kunnen ze wel degelijk maatregelen treffen. Over het effect van aangepaste regelgeving zijn de meningen verdeeld, enerzijds is de vrees dat dit te lang duurt en veel weerstand oproept, anderzijds verwacht men dat er niets verandert zolang dit in regelgeving niet expliciet vereist is. Enkele ideeën die tijdens de workshop sessie ontstonden zijn:

- Verbod op brandgevaarlijke (isolatie)materialen en stalinrichting, opnemen als aanvulling op het bouwbesluit;
- Stimuleren van stalontwerp waarbij uitgegaan wordt van meerdere compartimenten/stallen, ipv 1 groot gebouw. Dit beleid wordt ook bij het ontwerp van ziekenhuizen toegepast;
- Controle / keurmerk door brandweer op veiligheid. Voorlichting aan de veehouder over de risico's van een stalbrand en de impact hiervan (80% van de door brand getroffen ondernemingen bestaat na 5 jaar niet meer);
- Een betere samenwerking tussen gemeente, brandweer en dierenartsen;
- Veehouder financieel prikkelen door 'brandweerkeurmerk' op te nemen in Beter Leven Kenmerk of premieverlaging bij verzekeringinstantie.
- Een modelverordening van het VNG als hulpmiddel voor gemeentelijke besluitvorming.

Door middel van stellingen worden meningen in kaart gebracht.

Alida Oppers van de directie Voedsel, Dier en Consument van het ministerie van ELI gaf tijdens haar toespraak aan dat het rapport

'Brand in veestallen' een 'rijk rapport is met veel praktische handvatten'. Brand in stallen zou volgens vele deskundigen een hogere prioriteit moeten krijgen bij de ministeries van VROM en ELI en gemeenten.

Het rapport 'Brand in veestallen' is te downloaden via www.dierenwelzijnsweb.nl

Minder denken, meer doén

Het thema van de dag 'Meer ruimte voor dierenwelzijn' werd door ethicus Vincent Pompe (Van Hall Larenstein) ingeleid met de stelling: 'Denken levert minder op dan je denkt', omdat dierenwelzijn en beleid heel complex zijn. Volgens hem moeten we minder denken en juist meer doen.

Vincent Pompe geeft zijn visie.

Maar, minder denken hoe doe je dat? Dierenwelzijn is een onderdeel van een mozaïek van waarden en daarmee van verschillende praktijken. Dieren worden gehouden voor gezelschap, maar ook als (economisch) product. Het dier wordt gebruikt als hulpmiddel (blindengeleidehond), maar ook om macht op uit te oefenen (politiehond) of als proefdier. Deze verschillende praktijken bepalen onze houding ten opzichte van het dier. Volgens Vincent Pompe moeten we minder denken en juist meer doen. Dus, niet zo zeer laten leiden door ethische theorieën en landelijk beleid, maar ethiek laten ontstaan uit de gemeentelijke praktijk.

Acties voor het beleid:

- *Exploreer* (wat is er en wat is mogelijk)
- *Socialiseer* (werk met elkaar samen)
- *Individualiseer* (kleur je identiteit)
- *Groei door ervaringen (deel successen maar ook mislukkingen met elkaar)*

Gebruik maken van automatisch gedrag

Met een klein testje liet workshopleidster Maaïke Miedema (Van Hall Larensteind) de deelnemers als snel ervaren dat mensen voornamelijk handelen vanuit hun automatische gedrag (95%). Gepland gedrag is moeilijk te beïnvloeden of aan te leren. Effectiever is het dus om juist 'gebruik te maken' van automatisch gedrag of dit te doorbreken. Bewustwording van en aanspreken op dit automatische gedrag is hierbij noodzakelijk. Gedrag is besmettelijk, mensen kopiëren elkaar.

Aan de hand van het voorbeeld hondenpoepbeleid zijn instrumenten in kaart gebracht waarmee burgers 'van vrij naar dwang' te beïnvloeden zijn.

Algemene conclusie is dat positieve benadering en een combinatie van meerdere instrumenten (bijv. influencering, facilitering en stimulering) meer resultaat geeft.

Initiatieven uit diverse gemeenten die effectief bleken:

- o Welkomstpakket voor (nieuwe) hondenbezitters met regels, plattegrond uitlaatplaatsen en poepzakjes.
- o Voorlichting op basisscholen: kinderen door middel van peperkoek leren hoe poep opgeruimd kan worden (of niet).
- o Visualisering van hoeveelheid hondenpoep door overal vlaggetjes in te laten steken.
- o Gemeente Leiden heft geen hondenbelasting meer op voorwaarde dat er structureel minder klachten over hondenpoep binnen komen. Hondenbezitters spreken elkaar aan op het opruimen van de poep van hun trouwe viervoeter.

Maaïke Miedema legt uit hoe gedrag beïnvloed kan worden om een gewenst doel kunnen bereiken.

Zo baas, zo hond?

Naar aanleiding van gesprekken tussen o.a. vier grote gemeenten, de VNG en ELI gaf Dr. Matthijs Schilder, werkzaam bij de Faculteit Diergeneeskunde in Utrecht, handreikingen over de aanpak van agressieve honden. Zo kan het risico-assessment dat op verzoek van ELI door de Faculteit van Diergeneeskunde is ontwikkeld om risico's van honden voor de maatschappij vast te stellen, ook door gemeenten ingezet worden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen 'normale agressie' en killer agressie'.

Matthijs Schilder bespreekt het risico-assessment.

Daarnaast werd er gewezen op het feit dat eigenaren van gevaarlijke honden vaker dan verwacht regelovertreders zijn, met eigenschappen als impulsiviteit, egoïsme en zorgeloosheid. Deze eigenschappen tezamen maken de kans, dat in het risico-assessment voorgestelde maatregelen als aanlijnen, muilkorven en het volgen van een cursus een geringere kans hebben te worden opgevolgd.

Als praktijkvoorbeeld lichtte Dhr. Knol van de gemeente Assen zijn procedure toe. Een beleid met gebruik van het risico-assessment, waarbij de burgemeester al bij signalen van agressie bevel geeft tot ingrijpen. Een bestuursrechtelijke procedure, op basis van art. 175 van gemeentewet en de APV, kan binnen 6 weken doorlopen worden. In tegenstelling tot de strafrechtelijke route (art. 425, 300, 308, 350 en 461), waarbij het soms jaren kan duren voordat de procedure doorlopen is. Bijkomend nadeel van deze strafrechtelijke route is dat het leed dan al is geschied.

Lastige dieren

Ongedierte is ethisch gezien een foute benaming, plaagdieren zijn namelijk evolutionair zeer succesvol, aldus Nico Vonk van het Kenniscentrum Dierplagen (KAD). Succesvol omdat ze zich beter kunnen voortplanten dan sommige andere diersoorten. Bestrijding is niet de meest duurzame benadering voor de oplossing van deze overlast. Duurzaam faunabeheer is dat wel.

Aan de hand van de zwarte rat maakten de deelnemers een mindmap met zoveel mogelijk gemeentelijke beleidsterreinen of invalshoeken die te maken hebben met menselijke problemen die door de zwarte rat worden veroorzaakt.

Op de zolder van de Orangerie zijn de deelnemers hard aan het werk.

De deelnemers noemden huisvesting, milieu, gezondheid van mens en dier, brandpreventie, economische schade, biodiversiteit, stallen en dierenwelzijn.

Na bespreking van deze oogst werd stilgestaan bij de mogelijkheden om al die invalshoeken samen te binden tot een samenhangende praktijk. Preventie op basis van kennis, publieksvoorlichting en natuur- en milieueducatie kan winst opleveren op zeer gevarieerde beleidsgebieden. Dierenwelzijn kan een nieuwe stimulans en anker worden om de traditionele ongediertebestrijding om te transformeren tot duurzaam faunabeheer. Dierenwelzijnsbeleid kan zo worden uitgebreid tot **alle** dieren en dat betekent dus ook winst op ethisch terrein.

Atelier Gemeentelijk Dierenwelzijn

Hebben in de praktijk 66 van de 430 gemeenten een portefeuillehouder

dierenwelzijn, tijdens de stelling 'iedere gemeente moet een wethouder hebben die over dierenwelzijn gaat' was de score 100%. Echter, er ontbreken vaak (financiële) kaders om hieraan te voldoen.

Daarnaast is ook kennis nodig en zou beleid met name preventief in plaats van oorzaakbestrijdend moeten zijn. Om op de behoeften van gemeenten in te spelen presenteerde lector Hans Hopster tijdens de afsluiting het plan om een Atelier Gemeentelijk Dierenwelzijn op te zetten. Een 'werkplaats' waar gemeenten samen met andere instellingen (gemeenten, onderwijs en onderzoek) problemen onderzoeken en creatieve oplossingen genereren. Daarnaast kunnen gemeenten studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein d.m.v. stages of afstudeeropdrachten inschakelen voor vraagstukken of onderzoeken.

Terwijl de reeën tijdens deze herfstdag in de verte hun voedsel zochten werd er in het kasteel nog gezellig nagepraat. Een bijzondere dag waarbij het dierenwelzijn en gemeentelijk dierenbeleid weer een trede hoger op de (gemeentelijke) agenda gezet is. Al met al een flinke aanzet om 'met de kennis méér te doen!'

Netwerken en discussiëren gebeurde de hele dag door.

Heeft u naar aanleiding van dit verslag nog vragen, neem dan contact op met:

Vincent.pompe@wur.nl

Coördinator Atelier Gemeentelijk Dierenbeleid:

Jesse.versteegh@wur.nl

Majorcoördinator Gemeentelijk Dierenbeleid
opleiding Diermanagement.

Heidi.vandenbrandt@wur.nl

Projectingenieur lectoraat Welzijn van Dieren

Susan.vandennieuwenhuizen@dierenbescherming.nl

Beleidsmedewerker gemeentelijk & provinciaal
dierenwelzijnsbeleid